

Torshälla

Schakt för ny nätstation

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning Torshälla 95:1, stadslager
Torshälla 5:8
Torshälla socken
Eskilstuna kommun
Södermanlands län
Södermanland

Jonas Ros

Torshälla

Schakt för ny nätstation

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning Torshälla 95:1, stadslager

Torshälla 5:8

Torshälla socken

Eskilstuna kommun

Södermanlands län

Södermanland

Jonas Ros

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2018

Samtliga foton av Jonas Ros.

Omslag: Översikt över undersökningsområdet invid Ruths gränd. Foto från söder.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

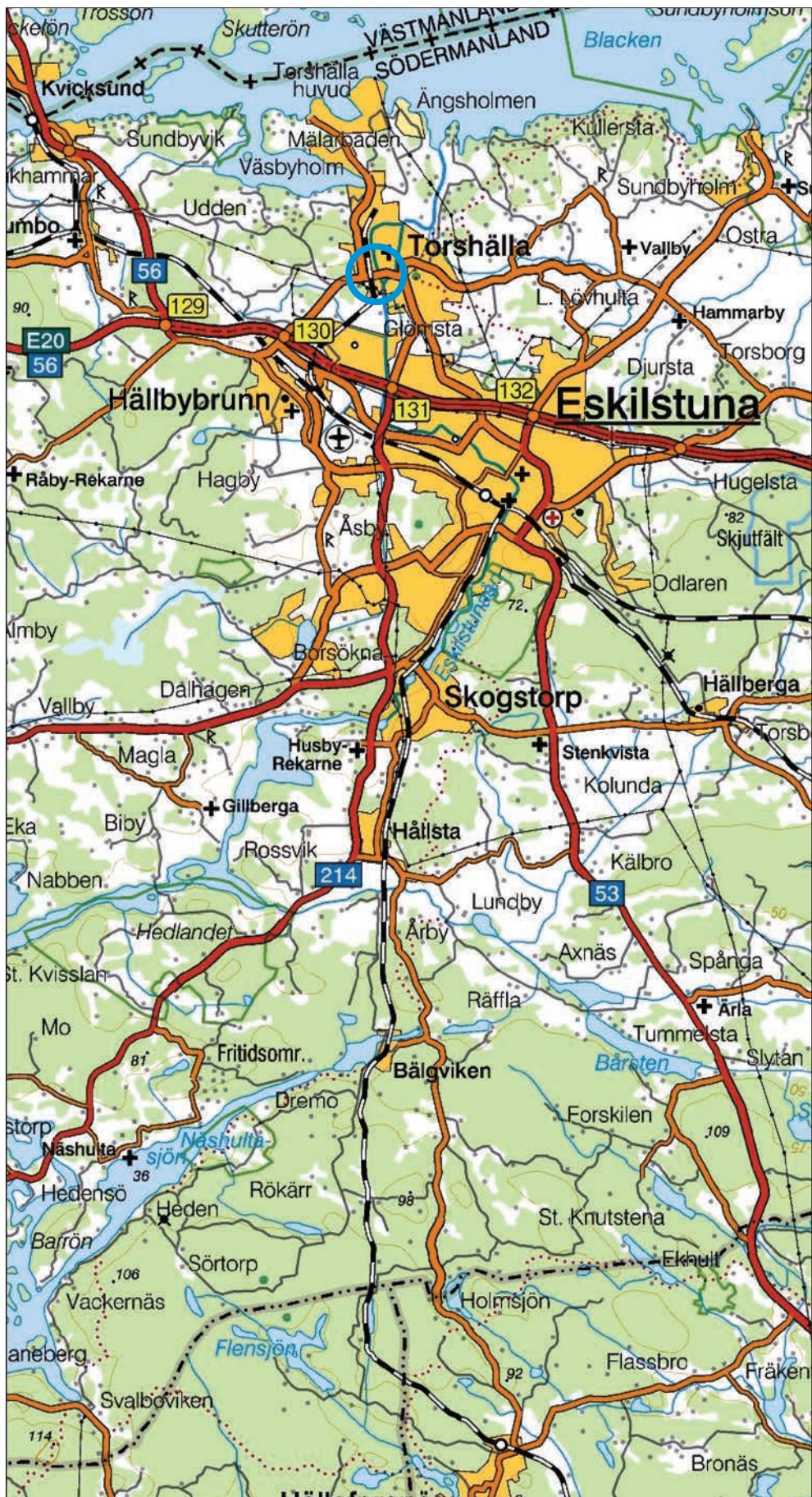
Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande MS2012/02954.

ISBN 978-91-7453-768-0

Tryck: JustNu, Västerås 2018

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Torshälla – en kort historik.....	5
Målsättning, metod och genomförande.....	5
Undersökningsresultat	7
Tolkning och utvärdering	8
Referenser	9
Tekniska och administrativa uppgifter	10

Figur 1. Undersökningsområdets läge markerat med en blå ring. Utdrag ur Översiktskartan. Skala 1:150 000.

Sammanfattning

I november 2018 gjorde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheten Torshälla 5:8 invid Ruths gränd i Torshälla. Ett schakt togs upp. Inga arkeologiska objekt påträffades.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) gjorde i november 2018 en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheten Torshälla 5:8 invid Ruths gränd med anledning av att en ny nätstation skulle sättas upp intill en befintlig nätstation (figur 1–4). Fältarbetet genomfördes av Jonas Ros som också har sammanställt denna rapport.

Torshälla – en kort historik

Ortnamnet Torshälla skrevs 1252 *Thorsbarchum*. Namnet innehåller gudanamnet *Tor* och ordet *barg* som har en sakral betydelse (Wahlberg 2003:323). Ortnamnet antyder att orten under yngre järnålder kan ha använts i samband med förkristen kult. Det har föreslagits att det i Torshälla, eller i dess närhet, har funnits en eller flera vikingatida storgårdar som föregick staden (Järpe 1982:40f).

Uppkomsten av Torshälla har satts i samband med att det på platsen fanns forsar och att orten var en viktig omlastningsplats. Genom skriftliga källor vet vi att det har funnits flera samtida kvarnar i Torshälla. Kvarndriften var igång under 1200-talet och senare. Från 1400-talet omtalas vattensmedjor i staden. Torshälla antas ha blivit en stad under 1200-talet. År 1317 fick Torshälla stadsprivilegier (Järpe 1982:28, 40ff).

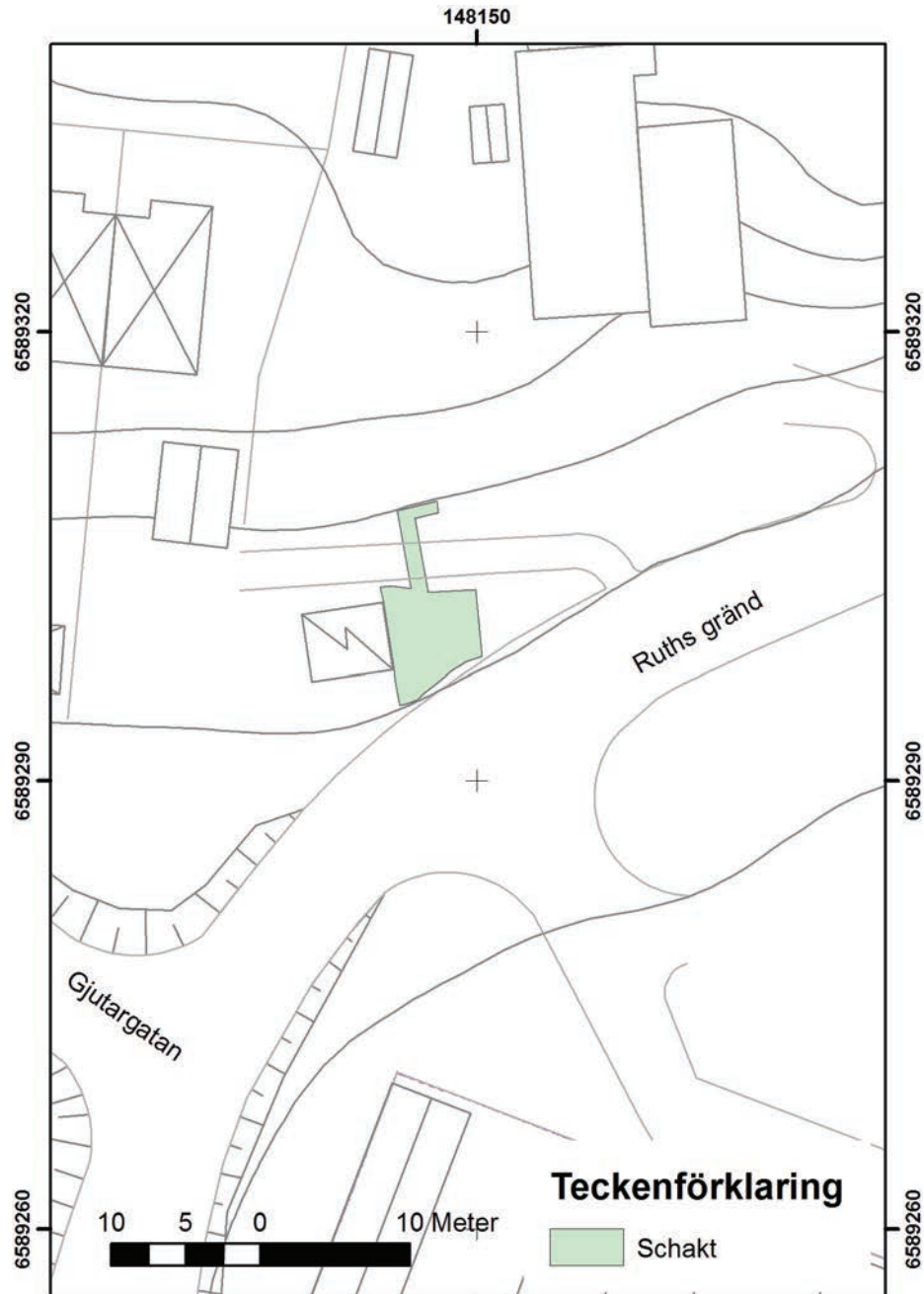
År 2013 gjorde en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Undersökningen omfattade flera gator, bland annat Ruths gränd, där det framkom kultur-lager som var minst 0,7 meter tjocka. I lagren påträffades keramik i form av rödgods som daterades till 1700-talet, smidesslagg och hammarslagg (Ros 2015). Under 1600- och 1700-talen fanns det en hammarsmedja i Torshällaån och hammarslagg har påträffats vid undersökningar i staden (Järpe 1982; Ros 2013).

Målsättning, metod och genomförande

Länsstyrelsen hade fastställt undersökningens syfte vilket var att löpande undersöka och dokumentera de fornlämningar, till exempel i form av lager, anläggningar och fynd, som framkom vid schaktningen. Undersökningen skulle redovisas i en skriftlig rapport. Arkeolog deltog vid schaktningen. Schaktets läge mättes in från befintlig bebyggelse och prickades manuellt in på en översiktsplan. Schaktets läge digitaliserades i efterhand.

Undersökningsresultat

Ett schakt som var 6 meter brett och 5–8 meter långt och 0,8 meter djupt togs upp. Dessutom togs ett 5 meter långt och 0,5 meter djupt schakt fram till platsen där ett elskåp ställdes (figur 2–4). Endast påförda massor som bestod av sand, grus, sten, enstaka tegelstenar och betongplattor påträffades. I schaktet fanns även några elledningar. I botten på schaktet framkom en lera med inslag av tegel – denna nivå representerar en äldre mark-nivå. Inga arkeologiska objekt, fynd eller kulturlager påträffades.

Figur 3. Undersökningsområdet med befintliga byggnader och schaktet markerat. Skala 1:500.

Tolkning och utvärdering

I det upptagna schaktet fanns ett upp till 0,8 meter tjock påfört lager som antagligen påförts i samband med att den befintliga nätstationen byggdes. I botten på schaktet, under det påförda lagret, framkom en lera med inslag av tegelfisor – detta lager representerar en äldre markhorisont. Inga arkeologiska objekt framkom. Undersökningens syfte var att löpande undersöka och dokumentera de fornlämningar, till exempel i form av lager, anläggningar och fynd, som framkom vid schaktningen. Undersökningen skulle redovisas i en rapport. Undersökningens syfte har uppfyllts.

Figur 4. Delar av schaktet togs upp intill en befintlig nätstation. Foto från öster.

Referenser

- Järpe, A. 1982. *Eskilstuna/Torshälla. Medeltidsstaden 16*. RAÄ SHM rapport. Stockholm.
- Ros, J. 2014. *Hammarlägg från 1600–1700-tal i Torshälla*. Fornlämning Torshälla, stadslager 95:1. Fastigheten Torshälla 5:8. Torshälla socken. Torshälla stad. Eskilstuna kommun. Södermanland. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2013:24.
- Ros, J. 2015. *Kulturlager från 1700-tal i Torshälla*. Arkeologisk förundersökning. Fornlämning Torshälla 95:1. Ruths gränd, Storgatan, Järnväggsgatan, Lilla gatan och S:t Olofs gränd. Torshälla socken. Eskilstuna kommun. Södermanland. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2015:64.
- Wahlberg, M. 2003. *Svensket ortnamnslexikon*. Uppsala.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM18150
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-4432-2018, 2018-09-17
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
<i>Undersökningsperiod:</i>	13 november 2018
<i>Personal:</i>	Jonas Ros
<i>Landskap:</i>	Södermanland
<i>Län:</i>	Södermanland
<i>Kommun:</i>	Eskilstuna
<i>Socken:</i>	Torshälla
<i>Fastighet:</i>	Torshälla 5:8
<i>Fornlämning:</i>	Torshälla 95:1, stadslager
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6589295/Y148145
<i>Höjdsystem:</i>	Ingen höjdmätning gjordes.
<i>Inmätningssmetod:</i>	Manuellt från befintliga bebyggelse, digitaliserat i efterhand.
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga dokumentationshandlingar utöver denna rapport.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd påträffades.